

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Πηγές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το σχεδιασμό του μαθήματος

A. Σχολικά βιβλία:

Ιστορία της Κύπρου για την Ε' και Στ' τάξη, Μ. Πολυδώρου
Ιστορία Στ', Εκδόσεις Ι.Τ.Υ.Ε Διόφαντος

B. Άλλες πηγές:

1. Δημοτικά τραγούδια (κλεφτικά)

ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ

Οι κλέφταις επροσκύνησαν και
γίνηκαν ραγιάδες,
κι' άλλοι φυλάγουν πρόβατα κι'
άλλοι βοσκούνε γίδια,
κ' ένα μικρό κλεφτόπουλο δε
θέ να προσκυνήσει.

Το πλάγι πλάγι πήγαινε, τον
ταμπουρά λαλούσε.

"Εγώ ραγιάς δε γένομαι,
Τούρκους δεν προσκυνάω,
δεν προσκυνώ τους άρχοντες
και τους κοτσαμπασήδες,
μόν' καρτερώ την άνοιξη, να
ρθούν τα χελιδόνια,
να βγουν οι βλάχαις 'ς τα
βουνά, να βγουν οι
βλαχοπούλαις."

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ

«Βασίλη, κάτσε φρόνιμα, να γένεις νοικοκύρης,
για ν' αποχτήσεις πρόβατα, ζευγάρια κι αγελάδες,
χωριά κι αμπελοχώραφα, κοπέλια* να δουλεύουν.

- Μάνα μου εγώ δεν κάθομαι να γίνω νοικοκύρης,
να κάμω αμπελοχώραφα, κοπέλια να δουλεύουν,
και να 'μαι σκλάβος των Τουρκών, κοπέλι στους
γερόντους.*

Φέρε μου τ' αλαφρό σπαθί και το βαρύ τουφέκι,
να πεταχτώ σαν το πουλί ψηλά στα κορφοβούνια,
να πάρω δίπλα τα βουνά, να περπατήσω λόγγους,*
να βρω λημέρια* των κλεφτών, γιατάκια* καπετάνων•
και να σουρίξω* κλέφτικα, να σμίξω τους συντρόφους,
που πολεμούν με την Τουρκιά και με τους Αρβανίτες».

* **κοπέλια**: παιδιά * **στους γερόντους**: στους
προεστούς * **λόγγοι**: δασωμένες εκτάσεις * **λημέρια**,
γιατάκια: κρυψώνες των κλεφτών στα βουνά * **να
σουρίξω**: να σφυρίξω.

2.

(Δημήτρη Φωτιάδη, «Η επανάσταση του 21», τόμος 1, σελ 131)

Το πρώτο άρματολόκι που αναγνώρισαν οι Τούρκοι, πριν ακόμα κι από το πάρσιμο της Πόλης, ήταν των Αγράφων, που ιδρύθηκε από τον σουλτάνο Μουράτ Β' (1421 - 1451), κατέρα του Πορθητή. Το πιο μεγάλο όμως άπλωμά τους το γνώρισαν στα χρόνια του σουλτάνου Σουλταμάν Α' (1520 - 1566). Χρειάζεται ακόμα να πούμε πως άρματολοι δεν ήταν μονάχα Ρωμιοί παρά και Άρβανίτες. Κατά το τέλος του 16ου αιώνα η Πύλη γυρεύει να τα καταργήσει, όπως καθένα απ' αυτά είχε γίνει αιώτισσο. Απότοχε όμως καθώς βρέθηκε μπροστά στην κοινή δράση των άρματολών και της κλεφτουριάς. Αναγκάστηκε λοιπόν να τα ξαναφέρει, αποκλείοντας όμως τούτη τη φορά τους Άρβανίτες, καθώς τους άρεσε έξω από το πλιάτσικο. Ίσως λοιπόν η διήγηση του Κασομούλη ν' αφορά τούτη τη συγκρότηση του άρματολισμοῦ.

Όπως και νάναι, σίγουρα στέκεται πως οι νηστικοί, οι διψασμένοι, οι ξεπόλητοι, οι κατατρεχόμενοι άρματολοι και κλέφτες, καθώς μās τους περιγράφει ο Κασομούλης²⁸, στάθηκαν το πρόξιμο του στρατού του Εικοσιένα, που λευτέρωσε, στον πολύχρονο έπικό αγώνα, την πατρίδα μας από τὰ δεσμά της σκλαβιάς. Είχανε προσκέφαλο την πέτρα, τη κύπη τους για κάπλωμα και συντροφιά τὸ Χάρο.

*Όλα τὰ δέντρα τῆς ἀγῆς δεοσιά 'ναι φορτωμένα
ἀπ' τῶν κλεφτῶν τὰ κλάματα κι ἀπὸ τὸ μοιρολόγια.*

«Οἱ άρματολοι και κλέφται ἦσαν», λέει σωστά ὁ Κανδηλάρος, «ὁ πρῶτος και μόνος στρατός δν παρέμεινεν ἡ Ἑλλάς πολλάκις μέν προηγουμένως, ἀποτελεσματικῶς όμως κατὰ τὸ 1821, και ἐκλόνησε τὴν τρομερὰν Αὐτοκρατορίαν»²⁹.

Μάση λοιπόν στὸν τουρκοκρατούμενο τόπο δημιουργήθηκε ὁ στρατός και ἐξέχωρα τὰ στελέχη, ποὺ κλεισίωσαν τις ἐνοπλες λαϊκές δυνάμεις τοῦ ἔθνους ὅταν ἤρθε ἡ ὄρα τοῦ μεγάλου σηκωμοῦ. Δίχως τοὺς άρματολους και τοὺς κλέφτες θὰ ἦταν ἄδύνατο ν' ἀντιβγοῦν οἱ ἀκόλεμοι χωριάτες στὴς δυνάμεις τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Τελειώνοντας χαιρετῶμαι και τοὺς άρματολους, με τούτους ἐσθὲ τοὺς στίχους ἀπὸ τοὺς θησαυρούς τῶν τραγουδιῶν τοῦ λαοῦ μας:

*Καμίρι τῶν άρματολῶν ὁ Ὀλυμπός μας εἶναι.
Ἐκεῖ λιοντάγια καθῶνται, ἐκεῖ θεράμ φουλέουσι.*

Άρματολός, ἀπὸ τὸν L. Dupré.

Φώτης Κόντογλου: «Άρματολοί και Κλέφτες», 1948

3.

«... Η πρώτη και η πιο σημαντική φροντίδα τους ήταν το καθάρισμα και το γυάλισμα του ντουφεκιού τους και του σπαθιού τους. Έπρεπε να λαμποκοπάνε, κι ας τους έδερνε τους ίδιους η απλυσιά και η βρώμα. Για να μην μένουν αργοί παράβγαιναν στο τρέξιμο, στο πήδημα, στο λιθάρι και στο σημάδι. Λογάριαζαν για μεγάλο τους παίνεμα να περάσουν το βόλι τους ανάμεσα από δαχτυλίδι, είτε τη νύχτα, καθώς άστραφτε μέσα στο σκοτάδι τ' όπλο του εχθρού, να δίνουνε φωτιά πάνω στη φωτιά [...]. Η ζωή τους δύσκολη και τυραγνισμένη. Τους έτρωγε η πείνα, η δίψα, η ψείρα, η αυπνία. Άλλο προσκέφαλο από πέτρα δεν γνώριζαν. Στρώμα τους και πάπλωμα η κάπα. «Οι κλέφτες είμαστε ελεύθεροι», λέει στη διήγησή του ο Κολοκοτρώνης, αλλά τι ζωή, τι άνθρωποι! Βασανισμένοι, αϊσκιωτοι, άγριοι εις τες σπηλιές, τα βουνά, εις τα χιόνια σαν τα θηρία, με τα όπλα συζούσαμε.»

(Δημήτρη Φωτιάδη, «Η επανάσταση του 21», τόμος 1, σελ 126)

4.

Η δράση των κλεφτών ανάγκασε τους Τούρκους να αναθέσουν σε παλιούς κλέφτες την τήρηση της τάξης. Με αυτό τον τρόπο ο κλέφτης μπαίνει στην υπηρεσία των Τούρκων και από όργανο επικίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια γίνεται όργανο της τάξης. Γίνεται αρματολός. Αυτή όμως τη θέση δεν την κρατούσε ισόβια, γιατί οι μηχανορραφίες των τουρκικών αρχών ή ο πόλεμος με μια ευρωπαϊκή δύναμη τον έσπρωχνε στο πλευρό των χριστιανών. Και τότε δεν δίσταζε να ξαναγίνει κλέφτης. Γι' αυτό οι δύο αυτές έννοιες δεν άργησαν να γίνουν ταυτόσημες. (Απόστολου Βακαλόπουλου, Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, σελ. 95)

Η τακτική των κλεφτών ήταν η τακτική των ατάκτων, ενώ οι ίδιοι την είχαν ονομάσει κλεφτοπόλεμο. Αν ήταν αποκλεισμένοι κάπου, χωρίς να υπάρχει καμιά ελπίδα σωτηρίας, έκαναν γιουρούσι, δηλαδή ορμούσαν με τα γιαταγάνια στο χέρι σε απελπισμένη έξοδο. Ο κλεφτοπόλεμος αποτελεί τη μόνη στρατιωτική τακτική που κατά παράδοση σώζεται ως την ελληνική επανάσταση του 1821. Χωρίς τη γνώση της τακτικής αυτής δεν είναι δυνατόν να κατανοήσουμε τους συνεχείς αγώνες του ελληνικού έθνους επί τουρκοκρατίας. (Απόστολου Βακαλόπουλου, Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, σελ. 97)

5.

«... Πολέμαγαν πάντα πίσω από μετερίζια και ήταν μαστόροι στις χωσιές. Το μίσος τους για τους Τούρκους ακράταγο. Τους κτύπαγαν όπου κι αν τους έβρισκαν. Όμοια κυνήγαγαν και τους κοτσαμπάσηδες, που ήταν όργανα του τύραννου. Του φτωχού όμως χωριάτη όχι μονάχα δεν του έπαιρναν το βιος, παρά και τον βοηθούσαν και τον προστάτευαν. Ποτέ δεν πείραζαν γυναίκα, είτε χριστιανή είτε τουρκάλα... Λύτρα παίρνανε μονάχα από τους Τούρκους, τους κοτζαμπάσηδες, τους καλόγερους και κάποτε από τους παπάδες... Οι Κολοκοτρωναίοι κράτησαν δέκα γενιές τα άρματα, άλλοτε, τις πιότερες φορές κλέφτες, κι άλλοτε αρματολοί. Κανείς τους σχεδόν δεν πέθανε από φυσικό θάνατο, για αυτό και βγήκε ο λόγος που ως τώρα ζει στα χείλια του λαού μας Αμαρτίες κολοκοτρωναϊκές»

(Δημήτρη Φωτιάδη, «Η επανάσταση του 21», τόμος 1, σελ 128)

τα νοχια των χειρων του ανορα, τα μονα μερη που διατηρούνται σε καλή κατάσταση, διαπιστώνουμε ότι το άγαλμα θα πρέπει να ήταν καλοφτιαγμένο. Από τα ευρήματα αυτά είναι προφανές ότι το Δαμάσι είναι το σημείο όπου βρισκόταν μια από τις πόλεις της Περραιβίας και τείνω να πιστέψω ότι το κάστρο κατασκευάστηκε στο μεγαλύτερο μέρος του στους ελληνοιστικούς χρόνους, παρ' όλο που τα οικοδομικά υλικά δεν μοιάζουν τόσο πολύ με εκείνα που οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν.

Δραστηριότητες των κλεφτών και των αρματολών

Ο πόλεμος ανάμεσα στους κλέφτες και τον Δερβέντ αγά ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για την καταστροφή αυτής της γωνιάς της Θεσσαλίας που άλλοτε ανθούσε. Το Κουφό (Kufus), που βρίσκεται σε ένα ψηλό σημείο του όρους Οθρυς και συντηρείται κάρη στους αμπελώνες και τα αγώγια του -μεταφορά ανθρώπων και εμπορευμάτων σε όλη τη χώρα- είναι το πλέον εκτεθειμένο στους κλέφτες και το λιγότερο ικανό, εξαιτίας της έλλειψης μέσων να αντιμετωπίσει τις ζημιές. Όταν οι κλέφτες έχουν πρόθεση να επιτεθούν σε ένα χωριό, συνήθως βρίσκουν ένα

σημείο-αρχηγείο κοντά σε αυτό, από όπου στέλνουν γράμμα στον κοτζαμπάση το οποίο ξεκινά ως εξής: «αγαπημένε μου προεστέ». Με το γράμμα αυτό τον προσκαλούν να έρθει και να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς του μαζί τους. Η απάντηση είναι συνήθως η φυγή του ίδιου και των κατοίκων του χωριού του, οπότε οι κλέφτες, που δεν αντιμετωπίζουν πα αντίσταση, μπαίνουν στο χωριό, πυρπολούν τα σπίτια, σφάζουν τα κοπάδια και αρπάζουν παιδιά και γυναίκες που δεν πρόλαβαν να φύγουν. Παίρνουν μάλιστα επλεκτικά εκείνες που ξέρουν ότι θα τις ανταλλάξουν για μεγαλύτερα ποσά.

Συνέπεια όλων αυτών είναι ότι τα χωριά που βρίσκονται κοντά σε λημέρια ληστών εξ ανάγκης ικανοποιούν τις απαιτήσεις τους και προσπαθούν να διατηρούν καλές σχέσεις μαζί τους. Η συμπεριφορά αυτή όμως από την άλλη προκαλεί την εκδικητικότητα του Δερβέντ αγά ο οποίος φυλακίζει τους προεστους στα Ιωάννινα και στέλνει Αλβανούς να αντιμετωπίσουν τους κλέφτες. Την ίδια τακτική ακολουθούν και οι αρματολοί, οι οποίοι χρησιμοποιού-

(Ιστορικά «Ελευθεροτυπία», Τόμος 5, σελ. 45-46:
Περιηγητές: Τι είδαν στην προεπαναστατική Ελλάδα)

7.

Οι Τούρκοι ήταν φιλύποπτοι για το ρόλο της Εκκλησίας, γι αυτό και η Πύλη προσπαθούσε με πιέσεις και απειλές να μεταβάλει το πατριαρχείο σε όργανο προπαγάνδας και καταστολής του επαναστατικού αναβρασμού των Ελλήνων. (Ιστορία Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΑ΄, σελ. 124-126)

Στα καθήκοντα των κοινοτικών αρχόντων και στη διοίκηση των κοινοτήτων παρενέβαινε όχι σπάνια το πατριαρχείο και οι κατά τόπους αρχιερείς. Η χριστιανική εκκλησία, η οποία διατηρούσε την αρχηγία όλης της χριστιανικής κοινότητας, είχε το δικαίωμα, αλλά και την ηθική υποχρέωση, να θέτει υπό την προστασία της τις κοινότητες και να παρεμβαίνει με το κύρος της για να εξομαλύνει τις διενέξεις ή να μεσολαβεί στην Πύλη για τη ρύθμιση των φόρων και άλλων τυχόν ζητημάτων των κοινοτήτων. Πολλές φορές ωστόσο οι παρεμβάσεις του ανώτατου κλήρου δεν απέβλεπαν στο καλό του συνόλου της κοινότητας, αλλά κάποιων ισχυρών αρχόντων, που το πατριαρχείο ή οι αρχιερείς είχαν λόγους να στηρίξουν στα κοινοτικά αξιώματα. (Ιστορία Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΑ΄, σελ. 140)

8.

«Εκατόν χιλιάδες, και ίσως περισσότεροι, μαυροφορεμένοι ζώσιν αργοί και τρέφονται από τους ιδρωτας των ταλαιπώρων και πτωχών Ελλήνων. Τόσαι εκατοντάδες μοναστήρια, οπού πανταχόθεν ευρίσκονται, είναι τόσαι πληγαί εις την πατρίδα, επειδή, χωρίς να την ωφελήσουν εις το παραμικρόν, τρώγουσι τους καρπούς της και φυλάττουσι τους λύκους»
Απόσπασμα από την «Ελληνική Νομαρχία», Εκδόθηκε το 1806, ως συγγραφέας αναφέρεται ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝ, σελ.228»

9.

« ... Στη συνοικία αυτή (το Φανάρι) συγκεντρώθηκαν ... όλοι σχεδόν οι επιφανείς Έλληνες... όσοι δεν μπόρεσαν ή δεν ήθελαν να φύγουν στο εξωτερικό, επωφελούμενοι των προνομίων που είχαν παραχωρήσει οι Τούρκοι στον Πατριάρχη. Ας μη ξεχνάμε ότι ο Πατριάρχης ήταν τότε για τους υπόδουλους Έλληνες ένα είδος Εθνάρχη... Τα παιδιά τους (των Φαναριωτών) σπούδαζαν σε σχολεία και σε Πανεπιστήμια της Δύσης, μάθαιναν ξένες γλώσσες και υπερτερούσαν κατά τούτο των Τούρκων , οι οποίοι δεν ήθελαν γράμματα και σπουδές... Έτσι άνοιξε ο δρόμος για τους φαναριώτες να μπουν μέσα στην καρδιά της Οθωμανικής διοίκησης , είτε ως διερμηνείς ή άλλου είδους υπάλληλοι, είτε ως γιατροί αξιωματούχων Τούρκων. Παράλληλα χάρη στις σχέσεις τους αυτές απέκτησαν διάφορα προνόμια που δεν είχαν οι άλλοι ραγιάδες... Με τα εφόδια αυτά κατάφεραν να γίνουν απαραίτητοι στην οθωμανική διοίκηση και να τους ανατεθούν σπουδαίες θέσεις στον κρατικό μηχανισμό. Επέτυχαν να γίνουν κυρίως ηγεμόνες διαφόρων περιοχών της αυτοκρατορίας, υπουργοί εξωτερικών και δραγουμάνοι... Υπηρετούσαν πιστά τον Τούρκο αφέντη τους και ταυτόχρονα φρόντιζαν για τον δικό τους πλουτισμό... Τους καταλόγιζαν τυφλή δουλικότητα στον Οθωμανό δυνάστη και αφόρητη καταπίεση στους υπόδουλους ραγιάδες... » (Θεόδωρου Δημοσθ. Παναγόπουλου, «Τα Ψιλά Γράμματα της Ιστορίας», σελ. 75-76)

10.

Ένα σημαντικό μέρος της δύναμής τους οι Φαναριώτες το όφειλαν στη δυνατότητα που είχαν να μεσολαβούν στην Υψηλή Πύλη για να εισηγούνται τα αιτήματα των συμπατριωτών τους ή και για να αποτρέπουν την επιβολή κυρώσεων στους υποδούλους. Τη δυνατότητα αυτή την είχαν αποκτήσει προσφέροντας τις πολύτιμες υπηρεσίες τους στους σουλτάνους. (Ιστορία Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΑ', σελ. 118-119)

11.

Μεσολαβούσαν προς τους επίσημους Τούρκους για την ικανοποίηση διαφόρων αιτημάτων των Ελλήνων, έδειχναν ενδιαφέρον για υποθέσεις περιοχών αλλά και του έθνους. Τέτοια περίπτωση συνιστά η παρέμβαση του διερμηνέα του στόλου Νικόλαου Μαυρογένη που μετά τα γεγονότα του 1770 έσωσε τα Ψαρά και τα νησιά του Αιγαίου από ολοκληρωτική καταστροφή, όπως και εκείνη του Χατζερή του 1787 για τα Ψαρά επίσης. Σε πνευματικό επίπεδο με την ίδρυση και συντήρηση σχολείων, τις δωρεές σε εκκλησίες ή και με τη κωδικοποίηση του εθνικού δικαίου ορισμένων νησιών. Στις Ηγεμονίες ίδρυσαν σχολεία, ακαδημίες, βιβλιοθήκες, κωδικοποίησαν νομοθεσίες με βάση τα βασιλικά και τα τοπικά έθιμα ,προέβησαν σε αγροτικές μεταρρυθμίσεις και κατάργησαν τη δουλοπαροικία. Η ελληνική γλώσσα, το ελληνικό πνεύμα, οι ανθρωπιστικές αξίες διαδόθηκαν παντού. Περιπτώσεις προδοσίας των Ελλήνων εκ μέρους τους δεν σημειώθηκαν.

(<https://el.wikipedia.org/wiki/Φαναριώτες>)

12.

Post card του 1900, Φανάρι, Κωνσταντινούπολη

Πρόταση σχεδίου μαθήματος – Τάξη Στ', Ενότητα 3: Ο Ελληνισμός από την Άλωση ως την Επανάσταση του 1821
Χρονική διάρκεια: 2-4 σαραντάλεπτα

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

3.4 Σχολιάζουν τον χαρακτήρα και τις σχέσεις οργανωμένων ομάδων Ελλήνων με την Οθωμανική εξουσία (Δ)(Ε)(ΣΤ)(Ζ)

Πηγές-ιστορικές αναφορές (Δ)

Συγκρίνουν διαφορετικές αναπαραστάσεις του ίδιου γεγονότος/ προσώπου/ φαινομένου.

Κάνουν διακρίσεις ανάμεσα σε γεγονότα και ερμηνείες στις πηγές που χρησιμοποιούν.

Ιστορική διερεύνηση (τεκμήρια) (Στ)

Επιλέγουν, συνδυάζουν και αξιολογούν πηγές για να απαντήσουν ιστορικά ερωτήματα.

Οργάνωση- επικοινωνία (Ζ)

Παρουσιάζουν την ιστορική τους γνώση και τα αποτελέσματα των διερευνήσεών τους με διάφορους τρόπους τους οποίους επιλέγουν ανάλογα με το θέμα.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

3.4 Αντίδραση στην οθωμανική εξουσία:

(α) Κλέφτες και αρματολοί (κοινά και διαφορετικά χαρακτηριστικά και σχέσεις με την Οθωμανική εξουσία)

(β) Φαναριώτες

(γ) Εκκλησία

Δ.1 Κοινές πληροφορίες που εντοπίζονται σε διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) ενός γεγονότος/ προσώπου/ φαινομένου.

Δ.2 Διαφορετικές πληροφορίες που εντοπίζονται σε διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) ενός γεγονότος/ προσώπου/ φαινομένου;

Στ.1 Σημαντικά ερωτήματα για ένα συγκεκριμένο γεγονός, φαινόμενο, πρόσωπο;

Στ.2 Πηγές που δίνουν πληροφορίες (τεκμήρια), οι οποίες απαντούν το ερώτημά μας.

Στ.3 Βαθμός βεβαιότητας για την απάντηση στο ερώτημά η οποία προκύπτει από τις πηγές.

Στ.4 Ομοιότητες και διαφορές στα αποτελέσματα των ιστορικών διερευνήσεων των παιδιών.

Z.1 Παραγωγή γραπτών και προφορικών ιστορικών αναφορών

Z.2 Κατασκευή/συμπλήρωση διαγραμμάτων

Z.3 Τροποποίηση γραπτών ιστορικών αναφορών ώστε να συμπεριλαμβάνουν τα αποτελέσματα ιστορικών διερευνήσεων (π.χ. κείμενο σχολικού εγχειριδίου, κείμενο για το θέμα υπό μελέτη)

1. Αξιοποίηση της χρονολογικής γραμμής του βιβλίου (σελ. 28) και του χάρτη των οθωμανικών κατακτήσεων ούτως ώστε τα παιδιά να τοποθετηθούν στο χώρο (εντοπισμός οθωμανικών κατακτήσεων στον ελληνικό χώρο) και το χρόνο (προεπαναστατική Ελλάδα). (Πότε ξεκινά και πότε τελειώνει η Τουρκοκρατία; Ποιοι αιώνες την προσδιορίζουν;)

2. Γίνεται υπενθύμιση θεμάτων που μελετήθηκαν σε προηγούμενα μαθήματα, τι σημαίνει διοίκηση και ποια είναι τα χαρακτηριστικά της οθωμανικής διοίκησης καθώς και οι συνθήκες ζωής των ελλήνων.

3. Επισημαίνεται πώς οι σκληρές συνθήκες διαβίωσης οδήγησαν σε αντίδραση στην οθωμανική εξουσία από οργανωμένες ομάδες. Η συζήτηση επικεντρώνεται στις τρεις κυριότερες (Εκκλησία, Φαναριώτες, Κλέφτες/Αρματολοί). Ζητούμε από τα παιδιά μέσα από εννοιολογικούς χάρτες ή ιδεοθύελλα να καταγράψουν τι γνωρίζουν/τι έχουν ακούσει για κάθε μια από αυτές τις ομάδες (Με αυτό τον τρόπο θα διαπιστώσουμε και τυχόν παρανοήσεις που έχουν τα παιδιά).

4. Θέτουμε το κεντρικό ερώτημα της διερεύνησής μας: Ποιος ήταν ο χαρακτήρας των τριών οργανωμένων ομάδων (κλέφτες και αρματολοί, φαναριώτες, εκκλησία) και ποιες οι σχέσεις τους με την οθωμανική εξουσία;

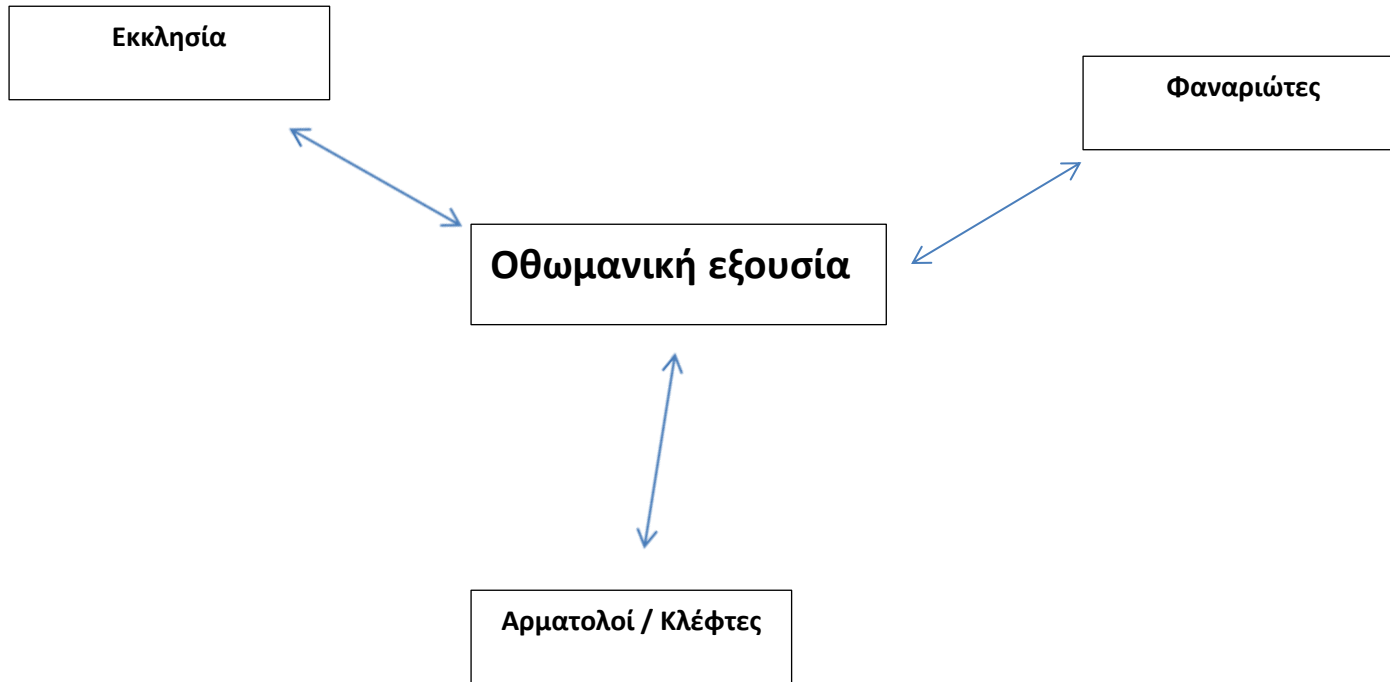
Βήμα 1: Ζητούμε από τα παιδιά χρησιμοποιώντας χαρτάκια post it να ταξινομήσουν τις πηγές ανάλογα με την ομάδα στην οποία αναφέρονται.

Βήμα 2: Τι μας λένε οι πηγές για το ποιοι ήταν και τι έκαναν η καθεμία από τις τρεις ομάδες; Αφού μελετήσουν τις πηγές συμπληρώνουν τον πίνακα που ακολουθεί:

Κλέφτες και αρματολοί	Φαναριώτες	Εκκλησία

Οι απόψεις που εκφράζονται από τις πηγές συμφωνούν μεταξύ τους;
Γιατί νομίζεις ότι συμβαίνει αυτό;

Βήμα 3: Τα παιδιά μελετούν και πάλι τις ίδιες πηγές και προσπαθούν να συμπληρώσουν στο ακόλουθο σχεδιάγραμμα τις σχέσεις των τριών ομάδων με την οθωμανική εξουσία.

Βήμα 4: Μετά την καταγραφή των δεδομένων αναμένεται να γίνει σύντομη συζήτηση στην ολομέλεια κατά την οποία θα προβληθούν οι πρώτες παρατηρήσεις των μαθητών . Οι μαθητές θα ενθαρρυνθούν να σχολιάσουν: α. την ύπαρξη πηγών οι οποίες μπορούν να συνδυαστούν για να απαντήσουν στο ερώτημα, β. την αδυναμία ασφαλούς απάντησης κάποιων ερωτημάτων λόγω αντικρουόμενων πληροφοριών, γ. τις απόψεις των συγγραφέων δ. την εγκυρότητα των πηγών.

5. Αξιολόγηση (επιλέγουμε ένα από τα ακόλουθα)

α. Οι μαθητές καλούνται να αναδιαμορφώσουν τις παραγράφους του σχολικού εγχειριδίου που αναφέρονται στο ερώτημα που τέθηκε (σελ. 33,37,41). Κριτήρια αξιολόγησης είναι η τεκμηρίωση του κειμένου και η κατάλληλη χρήση λεξιλογίου διαβαθμισμένης βεβαιότητας.

β. Ακόμα και σήμερα οι ιστορικοί συνεχίζουν να διερευνούν το χαρακτήρα και τις σχέσεις των τριών αυτών ομάδων με την οθωμανική εξουσία. Γράψτε μερικές ιστορικές ερωτήσεις που πιθανόν να θέτουν οι ιστορικοί. Μπορείτε να ξεκινήσετε ως ακολούθως: Πώς γνωρίζουμε ότι, Υπάρχουν πηγές για, Ποιος ήταν οι προθέσεις του συγγραφέα κλπ.

γ. Τα παιδιά να γράψουν τη δική τους ιστορική αναφορά που να απαντά στο ερώτημα

«Ποιος ήταν ο χαρακτήρας των τριών οργανωμένων ομάδων (κλέφτες και αρματολοί, φαναριώτες, εκκλησία) και ποιες οι σχέσεις τους με την οθωμανική εξουσία;»